

اینترپرس سرویس؛ یک خبرگزاری جهانی برای کشورهای جهان سوم

دکتر عباس اسدی*

تاریخ دریافت: ۸۸/۲/۶

تاریخ پذیرش: ۸۸/۱۲/۲۳

چکیده

در این مقاله، پژوهشگر درصدد یافتن پاسخ این پرسش است که چگونه خبرگزاری اینترپرس سرویس به عنوان یک خبرگزاری برای کشورهای جهان سوم، توانسته سلطه خبری خبرگزاری‌های بزرگ کشورهای غربی را تعدیل کرده و به صورت یک رقیب جدی در برابر آنها ظاهر شود؟

در این مقاله، از روش اسنادی - کتابخانه‌ای سود برده شده است.

نتایج نشان می‌دهد که خبرگزاری اینترپرس سرویس به عنوان یک خبرگزاری مهم جهان سومی، توانسته نقش عمده‌ای، در جریان بین‌المللی اخبار و گفتمان غالب بر این جریان، ایفا کند. به عبارتی این خبرگزاری با استفاده از امکانات موجود، و با بهره‌گیری از مفاهیم بنیادی و شیوه روزنامه‌نگاری توسعه‌ای - انتقادی و با اتخاذ خط مشی مستقل خبری، نابرابری و عدم تعادل اطلاعات بین‌المللی را به طور جدی، به چالش کشانده

است. در واقع، امروز، اینترپرس سرویس در دنیای اخبار و اطلاعات بین‌المللی، به زبان و صدایی تبدیل شده که بیانگر آرزوها، آرمان‌ها، ایده‌ها، خواست‌ها، مطالبات و تلاش‌های کشورهای کشورهای جهان سوم است.

واژه‌های کلیدی: خبرگزاری، اینترپرس سرویس، جهانی سازی، جریان بین‌المللی

اطلاعات، نظم نوین جهانی، اینترنت، سلطه خبری، یونسکو، جهان سوم، غیرمتعهدها.

مقدمه

بدون تردید جریان بین‌المللی اطلاعات، تمام حوزه‌های زندگی بشری را تحت تاثیر قرار داده است. این جریان، که از تحولات اقتصادی، سیاسی و تکنولوژیکی نشات گرفته و ساختار مبادلات جهانی را متحول کرده، پس از جنگ دوم جهانی پدید آمده و طی سال‌های دهه هفتاد از سوی کشورهای در حال توسعه در بطن یونسکو مورد بحث قرار گرفته است. این کشورها بیش از هر چیز، خبرگزاری‌های فراملی (یونایتدپرس اینترنشنال، آسوشیتدپرس، خبرگزاری فرانسه و رویترز) را متهم می‌کردند که باعث سلطه جهانی اخبار شده‌اند و یک نگرش نامتناسب از این کشورها ارائه می‌دهند. (اسدی و علی آبادی، ۱۳۸۱: ۲۲)

تحقیقاتی که در همان زمان، توسط «تاپیو واریس» و «کارل نوردنسترنگ» دو محقق فنلاندی انجام شد، نشان می‌داد که بیش از ۸۰ درصد اخبار و اطلاعات پردازش و توزیع شده، به کشورهای شمال و تنها ۲۰ درصد به کشورهای در حال توسعه تعلق دارد. علاوه بر آن، اخبار و اطلاعات مربوط به کشورهای در حال توسعه، با رویدادهای دراماتیک (مانند، زلزله، کودتا، ترورهای سیاسی و غیره) در این کشورها مرتبط است (Tapio Varis & Kaarle Nordenstreng, 1974: 19).

این برخوردها، منجر به تأسیس خبرگزاری‌های منطقه‌ای که هدف اصلی آنها، مقابله با سلطه خبری خبرگزاری‌های بزرگ غربی بود، شد. هدف از ایجاد خبرگزاری اینترپرس

سرویس - توسط گروهی از روزنامه نگاران آمریکای لاتین و اروپا - هم ناشی از این امر بود.

دلایل اصلی پرداختن به این خبرگزاری در این مقاله، ابتدا بررسی جایگاه آن در فرایند توسعه در کشورهای در حال توسعه و همین طور شیوه‌های خاص روزنامه نگاری آن در مقابله با سلطه خبری خبرگزاری‌های بزرگ غربی است و سپس این که در ایران هیچ محقق یا متخصص در امور خبرگزاری‌ها، به طور خاص، به موضوع خبرگزاری اینترپرس سرویس پرداخته و اگر هم کسی به آن توجهی نشان داده، تنها در حد چند سطر بوده و نه به صورت یک اثر مستقل. در جهان غرب نیز، تنها تعداد انگشت شماری از محققان ارتباطی، به طور مستقل این موضوع را مورد کنکاش قرار داده‌اند، که عبارتند از: «اولیویه بوید بارت» (Oliver Boyd-Barrett) محقق ارتباطی انگلیسی، «میشل پالمر» (Michael Palmer) استاد علوم ارتباطات در دانشگاه پاریس سه و «آلن مورو» (Alain Moreau) محقق ارتباطی در فرانسه و «پاترسیو توپر» (Patricio Tupper) محقق شیلیایی الاصل فرانسوی و استاد علوم ارتباطات در پاریس.

از آنجایی که این مقاله نخستین پژوهش مستقل در این زمینه است، احتمالاً دارای کاستی‌های می‌باشد. امید است که دیگر محققان علاقه‌مند، مباحث مربوط به این خبرگزاری را دنبال نمایند و با یافته‌های جدید خود، مسائل مربوط به این بحث را تکمیل تر کنند.

جایگاه خبرگزاری‌های جایگزین در مباحثه‌های بین المللی یونسکو

خبرگزاری اینترپرس سرویس، همانند دیگر خبرگزاری مهم جایگزین، نقش مهمی در مباحثه مرتبط با نظم نوین جهانی اطلاعات و ارتباطات (NOMIC) بازی کرده است. «در دوره پس از جنگ دوم جهانی، تفوق سیاست بین المللی آمریکا و مخصوصاً نفوذ شدید آن در سازمان ملل متحد، باعث شده بود که مسائل مربوط به اطلاعات و

ارتباطات در سطح جهان، در قالب ایدئولوژی‌ها و الگوهای خاص غربی، همچون «جریان آزاد اطلاعات» و «ارتباطات توسعه بخشی» مطرح شود. از ۱۹۴۸ که با زمینه سازی قبلی و پشتیبانی مستقیم آمریکا، «کنفرانس بین المللی سازمان ملل متحد درباره آزادی اطلاعات» در ژنو برگزار شد و «اعلامیه جهانی حقوق بشر» در مجمع عمومی سازمان ملل متحد در دسامبر همان سال به تصویب رسید، براساس ماده نوزده این اعلامیه درباره آزادی اطلاعات، نظم بین المللی حاکم بر ارتباطات جهانی، بر مبنای «جریان آزاد اطلاعات» گذاشته شد» (شن مک براید، ۱۳۶۹: ۱۱).

در واقع «جریان آزاد اطلاعات» در طول دهه‌های ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰ به صورت گفتمان غالب در عرصه بین المللی اطلاعات در آمد. از آنجایی که این جریان، تحت تاثیر «دیپلماسی فرهنگی» آمریکا قرار داشت، آمریکا با بهره برداری از آن، سعی می کرد تا الگوهای مورد نظر جامعه خود را به دیگر کشورهای جهان سوم تحمیل کند. این تلاش دولت امریکا، باعث شد تا در زمینه اطلاعات بین المللی و ارتباطات جهانی، نوعی سلطه بلامعارض بوجود آید، اما از اواخر دهه ۱۹۶۰ «به دنبال گسترش جنبش‌های استعمار زدایی و استقلال طلبی در سرزمین‌های آسیایی، آفریقایی و آمریکای لاتین - و تحت تاثیر دگرگونی‌های بنیادی داخلی برخی از کشورهای متمدنی و انقلابی جهان سوم و همبستگی‌های جهانی فزاینده آنها - آگاهی‌های عمیق تر و وسیع تری درباره میراث فرهنگی و ارتباطی استعمار قدیم غربی و شیوه‌های جدید سلطه جویی آن در دنیا پدید آمد؛ به طوری که از یک سو، در گردهمایی‌های علمی بین المللی متخصصان و محققان ارتباطات و از سوی دیگر، در گردهمایی‌های جهانی هیات‌های نمایندگی دولت‌های جهان سوم، - برای شرکت در اجلاس‌های کنفرانس عمومی یونسکو و کنفرانس سران کشورهای جنبش غیر متعهد - نسبت به وضع نامطلوب اطلاعات و ارتباطات در کشورهای در حال توسعه و فاصله روز افزون آنها با کشورهای غربی، صدای انتقاد و اعتراض برخاست.» (مک براید، ۱۳۶۹: ۱۱)

نخستین اعتراض‌ها و انتقادهای علیه سوء استفاده کشورهای غربی به خصوص آمریکا از نظریه «جریان آزاد اطلاعات» در سمپوزیوم «وسایل ارتباط جمعی و تفاهم بین‌المللی» مطرح شد. در این سمپوزیوم که در ۱۹۶۸ توسط یونسکو در یوگسلاوی سابق برگزار شده بود، محققان انتقاد نگر غربی و جهان سومی بر شکاف گسترده اطلاعات تبادل شده، بین کشورهای پیشرفته و عقب مانده تاکید کردند و خواستار ایجاد یک «جریان متعادل اطلاعات» در جهان شدند. یک سال بعد، در گردهمایی دیگری که از سوی یونسکو در کانادا برگزار شده بود، این انتقادهای شدت یافت و این بار به طور اخص، پیرامون «جریان نامتعادل اطلاعات بین‌المللی، نظریه‌ها و الگوهای ارتباطی و همچنین شیوه‌های مطالعات و تحقیقات غربی درباره ارتباطات و عملکردهای یونسکو در این زمینه» می‌چرخید. (مک براید، ۱۳۶۹: ۱۳)

انتقادهای روز به روز ادامه می‌یافت و گردهمایی‌ها، کنفرانس‌ها و سمینارها، به محل مناسبی برای ابراز دیدگاه‌های انتقادی در زمینه «جریان آزاد اطلاعات» تبدیل شده بود. مهم‌ترین این انتقادهای در اجلاس‌های عمومی یونسکو ارائه شده بود. «در شانزدهمین اجلاس کنفرانس عمومی یونسکو، که در پاییز ۱۹۷۰ در پاریس برگزار شد، برای نخستین بار، سیاست «جریان آزاد اطلاعات» از سوی تعدادی از دولت‌های عضو این سازمان مهم جهانی، مورد انتقاد و اعتراض واقع شد و همزمان با آن، الگوی «توسعه بخشی ارتباطات» که از طرف غربی‌ها به عنوان یک الگوی واحد و جهانی، برای اعمال در تمام کشورهای جهان سوم عرضه شده بود، نیز با معارضة جویی سیاست‌های ملی ارتباطی روبرو شد.» (مک براید، ۱۳۶۹: ۱۵). انتقاد شدید اللحن «آی.جی. گوجرال» وزیر وقت اطلاعات هند در جریان این اجلاس بسیار قابل توجه بود. تحت تاثیر همین فضای انتقادی، قطعنامه‌ای درباره «اصول کاربرد وسایل ارتباط جمعی در روابط بین‌المللی» با پیشنهاد دولت شوروی سابق به تصویب رسید که در آن

بر تحکیم صلح و تفاهم بین المللی و پرهیز از تبلیغات نژاد پرستانه و جنگ طلبانه، تأکید شده بود.

هفدهمین اجلاس کنفرانس عمومی یونسکو، که در پاییز ۱۹۷۲ برگزار شد، تحت تأثیر انتقادهای روزافزون مربوط به عدم تعادل اطلاعات و نابرابری ارتباطات، گام‌های مؤثری را در جهت تامین خواسته‌های منتقدان برداشت. تصویب «اعلامیه مربوط به کاربرد ماهواره‌های پخش مستقیم برنامه‌های تلویزیونی»، با وجود مخالفت‌های شدید آمریکا، مهمترین دستاورد این کنفرانس بود. در واقع «در این کنفرانس بین مفهوم افراطی جریان آزادانه اطلاعات از یک سو و مفهوم محدود کننده مبتنی بر رعایت دقیق اصل حاکمیت ملی از سوی دیگر، یک مفهوم میانه رو که از «حق استفاده از اطلاعات» هواداری می‌کرد، به خودنمایی پرداخت.» (معمدنژاد و معتمدنژاد، ۱۳۸۶: ۳۹۸)

در هجدهمین اجلاس کنفرانس عمومی یونسکو در پاییز ۱۹۷۴ ضمن اتخاذ تصمیمات جدید، برای اجرای قطعنامه ای مربوط به تهیه «طرح اعلامیه ای درباره اصول بنیادی کاربرد وسایل ارتباط جمعی به منظور تحکیم صلح، تفاهم بین المللی، مبارزه علیه تبلیغات جنگ طلبانه، نژاد پرستی و آپارتاید»، نتیجه‌گیری‌های مهمی در جهت مقابله با عقب ماندگی ارتباطی کشورهای جهان سوم بدست آمد. نوزدهمین اجلاس کنفرانس عمومی یونسکو در پاییز ۱۹۷۶ به صحنه برخوردهای سخت میان دولت‌های غربی، جهان سوم و کشورهای سوسیالیستی تبدیل شد. از مهمترین دستاوردهای این اجلاس، درخواست از مدیرکل یونسکو برای تشکیل یک کمیسیون بین‌المللی برای «بررسی مجموعه مسائل ارتباطات در جامعه معاصر» بود، که این کمیسیون یک سال بعد، کار خود را تحت نام «کمیسیون بین‌المللی مطالعه درباره مسائل ارتباطات» آغاز کرد. این کمیسیون ماموریت داشت تا چهار مقوله مهم را مورد بررسی قرار دهد: «بررسی وضع موجود ارتباطات و اطلاعات در جهان»، «توجه به مسائل مربوط به جریان آزاد و متعادل ارتباطات در جهان»، «تجزیه و تحلیل جنبه‌های مختلف مسائل ارتباطات» و تعیین نقش ارتباطات برای هوشیار سازی افکار در برابر مسائل مهم مورد برخورد جهان» (مک براید،

۱۳۶۹: ۲۰). نتایج اولیه بررسی‌های کمیسیون مذکور در بیستمین اجلاس کنفرانس عمومی یونسکو در ۱۹۷۸ ارائه شد و مباحثات فراوانی برانگیخت. تا این که در این اجلاس، «اعلامیه یونسکو درباره اصول بنیادی مربوط به مساعدت و وسایل ارتباط جمعی در تحکیم صلح، تفاهم بین‌المللی، پیشبرد حقوق بشر و مبارزه علیه نژاد پرستی، آپارتاید و تحریک به جنگ» به اتفاق آراء به تصویب رسید. اهمیت این اعلامیه به این دلیل بود که برای نخستین بار یک سند بین‌المللی در جهت برقراری یک «نظم جهانی نوین عادلانه تر و موثرتر اطلاعات و ارتباطات» تصویب می‌شد. بیست و یکمین اجلاس کنفرانس عمومی یونسکو که در ۱۹۸۰ در بلگراد تشکیل شد، به بحث و بررسی درباره گزارش نهایی «کمیسیون بین‌المللی مطالعات درباره مسائل ارتباطات» پرداخت و در نهایت مورد تصویب قرار گرفت که در پی آن قطعنامه بسیار مهمی درباره «نظم جهانی نوین اطلاعات و ارتباطات» صادر شد. این قطعنامه «بر محو نابرابری و عدم تعادل ارتباطات و اطلاعات، محو آثار منفی بعضی انحصارهای عمومی و خصوصی و تمرکزهای افراط آمیز در زمینه ارتباطات، رفع موانع داخلی و خارجی جریان آزاد و انتشار گسترده تر و متعادل تر اطلاعات و افکار، تعدد مجراهای اطلاعات، آزادی مطبوعات و اطلاعات، آزادی فعالیت روزنامه نگاران و تفکیک ناپذیری این آزادی از مسئولیت آنان، توانایی کشورهای در حال توسعه برای بهبود وضع ارتباطات آنان در انطباق با نیازها و آرمان‌های ملی و...» تاکید کرده بود. (مک براید، ۱۳۶۹: ۲۴).

یادآوری می‌شود که مباحثات مربوط به «نظم نوین جهانی اطلاعات و ارتباطات» (نومیک)^۱ در اجلاس‌های بعدی یونسکو نیز ادامه یافت و هر بار چشم انداز امیدبخشی را برای کشورهای در حال توسعه فراهم کرد تا این که پس از تغییر ریاست یونسکو،

سیاست‌های این سازمان نیز از آرمان‌های اصلی دور شد و دوباره به سوی سیاست‌های غرب گرایانه، گرایش پیدا کرد.

ناگفته نماند که جنبش غیر متعهدها از زمان تاسیس، اقدامات مهمی را در مقابله با سلطه‌های جدید فرهنگی و ارتباطی انجام داد. تصمیماتی که در این زمینه، در کنفرانس‌های سران این جنبش و وزیران اطلاعات آن، در فاصله بین سال‌های ۱۹۷۰ تا ۱۹۸۹ گرفته شد، نشان از توجه این جنبش به مساله اطلاعات و ارتباطات و مقابله با امپریالیسم ارتباطی بود.

گفتنی است، یکی از مهمترین راه‌های رسیدن به «تعادل اطلاعات میان شمال و جنوب» و به عبارتی تحقق «نظم نوین جهانی اطلاعات و ارتباطات» تاسیس خبرگزاری‌های جایگزین بود. موضوعی که هیچ‌گاه از سوی کشورهای در حال توسعه در مباحثات یونسکو مورد غفلت قرار نگرفت. خبرگزاری اینترپرس سرویس، خبرگزاری کشورهای غیر متعهد (پول)، خبرگزاری کانا، و خبرگزاری پانا و غیره از جمله خبرگزاری‌های جایگزین بودند. که با تاسیس آنها، ارتباط یک سویه خبری و فضای کنترل شده رسانه‌های بین‌المللی شکست.

اینترپرس سرویس یک خبرگزاری جایگزین

«اینترپرس سرویس»، در ۱۹۶۴ به عنوان وسیله گفتگو میان اروپا و آمریکای لاتین و به خصوص به عنوان «پل خبری»^۱ میان احزاب دموکرات مسیحی اروپا و آمریکای لاتین در رم ایجاد شد، (Anthony Giffard, 1984: 41-59) که البته خیلی سریع، خود را از آن رها کرد و اندک اندک توجه خود را به سوی آفریقا و آسیا معطوف نمود و توانست، جای خود را در نزد «تصمیم‌گیران» شمال، باز کند.

آن طوری که «هروه بورژ» مدیر رادیو تلویزیون فرانسه نوشته، این خبرگزاری به عنوان یکی از بهترین خبرگزاری‌های منطقه‌ای، توانسته، با فعالیت مطلوب در عرصه خبر

رسانی، خبرگزاری‌های بزرگ بین‌المللی را شگفت زده کند و هنوز هیچ کدام از خبرگزاری‌های بزرگ نتوانسته، اینترپرس سرویس را در عرصه اطلاع‌رسانی مغلوب سازند. (Bourges et Gritti, 1986:54)

چنان که امروز، این خبرگزاری به عنوان صدای جدید، یعنی صدای جنوب در شمال تبدیل شده و توانسته با رساندن صدای کشورهای در حال توسعه، در تصمیمات مهم بین‌المللی سازمان‌ها و دولت‌های شمال و همچنین در سیاست‌های سازمان ملل تاثیر بگذارد. این خبرگزاری کوشیده تا نشان دهد گفتگوی شمال - جنوب، چندان پایدار نیست و این گفتگو باید به گفتگوی جنوب - جنوب تغییر یابد. به عبارتی، از نظر این خبرگزاری، می‌توان با تبادل اخبار و اطلاعات مستقیم میان قاره‌ها، توازن خبری را در سطح جهان بوجود آورد. این نگرش اینترپرس سرویس، باعث شد، در سال‌های ۱۹۷۰ از سوی برخی کشورهای غربی، به خصوص آمریکا، به عنوان یک «ماشین جنگی علیه غرب» مورد حملات تبلیغاتی قرار گیرد، اما این حملات، نه تنها کوچکترین تاثیری در سیاست‌های استقلال خبری آن بوجود نیاورد، حتی موجب شد تا اعتبار اینترپرس سرویس در نزد رسانه‌ها، تصمیم‌گیران و جامعه مدنی کشورهای در حال توسعه به عنوان خبرگزاری مستقل و تهیه‌کننده اخبار جایگزین بالا رود. این خبرگزاری همواره خواستار توسعه یک شبکه خبری باز و مشارکت‌جو بوده و از پیشرفت همه‌جانبه و سیاست‌های مستقلانه کشورهای غیر متعهد و در حال توسعه حمایت کرده است.

دوره‌های تکامل و تحول اینترپرس سرویس

در تاریخ خبرگزاری اینترپرس سرویس، چهار دوره نمایان است. نخستین دوره از ۱۹۶۴ تا ۱۹۷۵، می‌باشد. این دوره علاوه بر تولد خبرگزاری اینترپرس سرویس، به عنوان «پل خبری» میان اروپا و آمریکای لاتین، زمان گسترش رژیم‌های نظامی است. دوره دوم، بین ۱۹۷۵ تا ۱۹۸۵ می‌باشد، که در این دوره، خبرگزاری به سوی دیگر قاره‌ها تغییر موضع

می‌دهد و به خصوص این که در این دوره، فعالیت کشورهای غیرمتعهد در فضای بین‌المللی و مباحثات مربوط به «نظم نوین جهانی اطلاعات و ارتباطات» (نومیک) رو به افزایش است و خبرگزاری اینترنت پرس سرویس نیز در حال توسعه دادن شبکه ارتباطی خود می‌باشد. دوره سوم، از ۱۹۸۵ تا ۱۹۹۵ می‌باشد. این دوره سال‌های دشوار برای اینترنت پرس سرویس است، چون بدنبال انتقادات و مداخلات اداری «رونالد ریگان»^۱ رئیس جمهور وقت آمریکا، بسیاری از قراردادهای اینترنت پرس سرویس لغو می‌شود. البته در برابر این موضوع، سیلی از کمک‌های دولتی و غیردولتی برای توسعه فعالیت‌های این خبرگزاری، به سوی آن سرازیر شد. بالاخره دوره چهارم، که از ۱۹۹۵ تاکنون می‌باشد. در این دوره، این خبرگزاری با اجرای طرح «اینترپرس سرویس ۲۰۰۰»، وارد یک مرحله جدید در جامعه جهانی و شبکه الکترونیکی شد که همچنان ادامه دارد. در جریان این مراحل، خبرگزاری اینترنت پرس سرویس، پی برد که باید متحول شود و با هوشمندی بر موانع غلبه کند و ضمن حفظ رسالت و شور و احساس خود، با تحولات انطباق پیدا کند.

امروزه، خبرگزاری اینترنت پرس سرویس، علاوه بر مقر خود در رم، ۵۳ دفتر در سراسر جهان دارد. (۲۳ دفتر در آمریکای لاتین و کارائیب، ۱۶ دفتر در اروپا، ۵ دفتر در خاورمیانه، ۵ دفتر در آفریقا، ۴ دفتر در آسیا و آمریکای شمالی). همچنین، تعداد ۷۶ خبرنگار دائمی و آزاد در ۱۲۰ کشور رویدادها را پوشش می‌دهند. اینترنت پرس سرویس، به کمک شبکه اینترنت و ماهواره، روزانه ۱۲۰ هزار کلمه، خدمات خبری به زبان‌های اسپانیولی، انگلیسی و ترجمه به زبان‌های فرانسوی، آلمانی، فنلاندی، نروژی، هلندی، سوئدی، ژاپنی، پرتگالی، تایلندی، منچوری (چینی)، نیپالی و هندی ارائه می‌دهد. (IPS Annual Report, 2004: 63) در سال ۲۰۰۸ تعداد مشتریان (کاربران) آن در سراسر جهان، بیش از ۱۰ هزار و تعداد خوانندگان بالای ۲۰۰ میلیون بوده است. همچنین اینترنت پرس سرویس اخبار رادیویی برای مخاطبان بالقوه به خصوص در آفریقا که تعداد

آن‌ها ۱۵۰ میلیون نفر ارزیابی شده، تهیه می‌کند. تعداد صفحات خبر خوانده شده روی وب سایت آن، ماهانه حدود سه میلیون صفحه را شامل می‌شود.

مهم‌ترین تفاوت اینترپرس با دیگر خبرگزاری‌های بزرگ سنتی، این است که به رویدادهای فوری و جنجال برانگیز «نمی‌چسبد». برای اینترپرس، علل (چرایی) و نتایج خبر اهمیت فراوانی دارد. مثلاً چرا (به چه دلیل) ملاقات یک دهقان آفریقایی یا یک کارگر از آمریکای لاتین با یکی از وزراء کشور خود، جلب توجه می‌کند؟ در حالی که ملاقات یک دهقان یا کارگر فرانسوی با یکی از وزراء فرانسه جلب توجه نمی‌کند، حتی اگر وزیر فرانسوی به مسائل او توجهی نکند؟ چرا (به چه دلیل) یک دهقان فرانسوی که با یک کودتا و فاجعه طبیعی مرتبط بوده، بدون آن که نتایج آن را خودش ببیند، باید نتایج عمل او در کشاورزی و صادرات جهان سوم تاثیر بگذارد؟ خط مشی خبری اینترپرس سرویس طی سال‌های ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ بر این منطق استوار بوده است.

یک مطالعه صورت گرفته در ۱۹۸۲ از سوی «آنتونی جیفارد» محقق امریکایی، نشان می‌دهد که بسیار اوقات موضوعات مطرح شده در خبرگزاری‌های بزرگ بین‌المللی، مرتبط با سوء قصد‌ها و کشتارهای مردم جهان سوم و تلاش برای تشویق مردم در جهت نافرمانی در برابر حکومت‌های خود، نگاهی منفی به تغییرات ساختارهای اقتصادی اجتماعی کشورهای جنوب و همکاری منطقه‌ای، اقتصادی و فنی آنها بوده است. این مطالعه همچنین نشان می‌دهد که زنان و کودکان کشورهای جنوب، در این خبرگزاری‌ها کلاً فراموش شده‌اند. در حالی که آنها عوامل تعیین‌کننده توسعه بوده یا خواهند بود (Anthony Giffard, op. Cit, p. 55).

بدین ترتیب، اینترپرس ضمن گشودن یک «پنجره جدید» به سوی کشورهای در حال توسعه، قانون تبعیت از خبر عمودی و تک‌مفهومی یعنی از شمال به جنوب یا از بالا به پایین جامعه را رد می‌کند. هدف اینترپرس سرویس، تلاش برای ایجاد یک خبر

افقی، یعنی از جامعه به جامعه است. در واقع این خبرگزاری «یک پوشش خبری از رویدادها و فرایندهای کلی ارائه می‌دهد که توسعه اقتصادی، اجتماعی و سیاسی مردم و کشورها به خصوص در کشورهای در حال توسعه را شامل می‌شود. به عبارتی، آن ناقل صدا و چشم انداز مردمی است که اغلب اوقات در فضای عمومی صحبت نمی‌کنند. اینترپرس سرویس بدنال شرح «چگونگی» و «چرایی» رویدادهای جهانی است که این جهان شاهد روزانه آن است.» (IPS Annual Report, 2002:71).

میزان انطباق اینترپرس سرویس با واقعیت‌های جدید

«سیاست اینترپرس سرویس منجمد نیست، بلکه بر اساس شرایط، می‌تواند ضمن حفظ وظایف اصلی، تغییر موضع دهد.» این عبارت حدود دو دهه پیش از سوی «روبرتو ساویو»^۱ مدیر کل و بنیانگذار این خبرگزاری اعلام شد. زمانی که خبرگزاری در حال توسعه و تحول بود تا در سطح بین‌المللی تاثیر بگذارد: ظهور صداهاى مستقل جدید در درون سازمان ملل و به خصوص در کشورهای غیر متعهد، که خواستار نظم نوین جهانی اطلاعات و ارتباطات بودند. این نخستین همراهی اینترپرس سرویس، با جنبش‌های غیر متعهد و آزادی خواه بود؛ این نخستین و آخرین همراهی نبود. تحولات بوجود آمده، طی دهه‌های اخیر، از قبیل سقوط نظام کمونیستی، غلبه سیاست‌های اقتصادی و ایدئولوژی غربی و حرکت بازار به سوی جهانی سازی، اینترپرس را مجبور کرد تا اولویت‌هایش را برای روبرو شدن با قرن بیست و یکم مورد بررسی و بازنگری قرار دهد.

روزنامه نگاران اینترپرس سرویس، در میان خود، پیرامون جهت‌گیری‌ها و کیفیت سرویس اخبار خبرگزاری، به بحث‌های طولانی پرداختند. واقعیت این بود که این کوشش، به دلیل الزامات مالی بود تا الزامات فلسفی.

در ۱۹۹۲ بودجه اینترپرس سرویس حدود ۱۵ میلیون دلار بود. در ۱۹۹۷ این مبلغ کاهش چشمگیری یافت، یعنی به ۵ میلیون دلار تنزل کرد. این کاهش بودجه منجر به کاهش شدید هزینه‌ها شد. براساس تحقیقات انجام گرفته در این زمینه، توسط «پاترسیو توپر» استاد دانشگاه پاریس، در ۲۰۰۳ بودجه این خبرگزاری ۵۰۳۳۱۳۹ دلار بوده که از این میان ۴۰ درصد درآمدها، از فروش خدمات تامین شده و ۶۰ درصد بقیه، از طریق پروژه‌های توسعه‌ای و کمک‌های بین‌المللی از قبیل کمک‌های بنیادهای بین‌المللی، «آژانس ملل متحد» و «سازمان کمک عمومی برای توسعه» بدست آمده است. (Tupper, 2003: 996).

بدنبال این بحران، مدیریت اینترپرس سرویس در ژوئیه ۱۹۹۴، موظف شد تا خبرگزاری را مورد «پی‌ریزی و اصلاح مجدد» قرار دهد. هدف این بازسازی، ارتقاء کیفی خبرگزاری در برابر کاهش بودجه آن بود. در واقع، برای اینترپرس سرویس، در آن زمان مساله این بود که چگونه با استفاده از منابع اندک، فعالیت بهتری انجام دهد. در راستای همین هدف، در دسامبر ۱۹۹۵ سرویس جهانی به زبان‌های انگلیسی و اسپانیولی گسترش یافت.

همچنین از آن هنگام اینترپرس سرویس روی موضوعات و سوژه‌هایی تاکید کرد که رقبای سنتی اش آنها را همواره با روش نامناسب، پوشش خبری داده و می‌داده‌اند. این موضوعات شامل حقوق بشر، حقوق و مسائل مربوط به اقلیت‌ها، زنان و کودکان و غیره می‌شدند. بدین طریق، این خبرگزاری توانست، جهان سوم را نیز وارد جامعه بین‌المللی کند. در نتیجه، با ورود جهان سوم به جامعه بین‌المللی، همکاری‌های بین‌المللی نیز به نفع جهان سوم گسترش یافت و در سایه این همکاری، صدای شهروندان جهان سوم بهتر شنیده شد. البته ناگفته نماند که موضوعات مذکور، امروزه در کشورهای پیشرفته به علت تغییرات اجتماعی و اقتصادی در یک بحران فرو رفته است. به طور کلی،

از آن زمان تا کنون، «اینترپرس سرویس» سه طرح مهم استراتژیک برای خود تعریف کرده است:

نخست بالا نگه داشتن کیفیت فعالیت‌های حرفه‌ای با توجه به کاهش کمک جهان به امر توسعه: برخی سازمان‌های بین‌المللی و کشورها کاملاً از صحنه همکاری در جهت توسعه کنار رفتند و بعضی دیگر به کمک‌ها ادامه داده‌اند، اما از میزان کمک‌هایشان به توسعه کاسته‌اند. لذا این امر، برای اینترپرس سرویس به عنوان یک خبرگزاری برای کشورهای در حال توسعه و با رویکرد توسعه، تاثیر معنی‌داری داشته است.

دوم، تلاش برای تحکیم وحدت میان کشورهای در حال توسعه، ضمن کمک به توسعه سیاست‌های ملی ارتباطی در این کشورها: اینترپرس سرویس به طور سنتی نقش خیلی مهمی در جهت دفاع از وحدت آمریکای لاتین و توسعه سیاست‌های ملی ارتباطی در این منطقه ایفا کرده و می‌کند. مثلاً شبکه فعالیت سیستم‌های اطلاعات ملی موسوم به «آسین»^۱ را ایجاد کرد تا میان خبرگزاری‌های کشورهای تازه تاسیس آمریکای لاتین تبادل اخبار صورت گیرد. به طور کلی این خبرگزاری تلاش دارد تا سیاست ایجاد وحدت را علاوه بر آمریکای لاتین در مناطق آفریقایی و آسیایی، نیز دنبال کند.

سوم، رقابت با خبرگزاری‌های بزرگ بین‌المللی. قبلاً اینترپرس سرویس در رقابت با دیگر خبرگزاری‌ها بین‌المللی ناتوان بود و یکی از دلایل آن، فقدان سرمایه‌گذاری در زمینه تکنولوژی‌های نوین ارتباطی بود، در حالی که رقبای آن، در این زمینه سرمایه‌گذاری‌های زیادی کرده بودند، مثلاً خبرگزاری «رویترز» در دوره ۱۹۹۵ — ۱۹۷۶ حدود ۳۰۰ میلیون دلار در تکنولوژی‌های نوین سرمایه‌گذاری کرد (MATTELART, 1995:185). اما امروزه، اینترپرس سرویس این مشکل را از سر راه برداشته و در به کارگیری تکنولوژی‌های نوین ارتباطی سرمایه‌گذاری‌های فراوانی کرده است و توانسته به عنوان یک وزنه در برابر دیگر خبرگزاری‌های بزرگ قد علم کند. البته

ناگفته نماند این سرمایه گذاری‌ها با توجه به شرایط کنونی جهان، برای این خبرگزاری خیلی سنگین بوده است.

اینترپرس سرویس و مساله جهانی سازی

با جهانی شدن سیاست و اقتصاد، نه تنها «جنوب» به عنوان نماد گفتمان در شمال از بین رفت، بلکه بسیاری از کشورهای جنوب، وارد قلمرو شمال شدند و این امر در سیاست خبری و فعالیت‌های حرفه ای اینترپرس سرویس نیز تاثیر گذاشت، این امر، موقعیت استراتژیک اینترپرس سرویس را در گفتگوی شمال - جنوب به طور بنیادی تغییر داد.

جهانی سازی، نظام‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی در بسیاری از کشورها را وارد یک بحران عمیق کرده است. گسترش این پدیده، بیش از همه به زنان، جوانان و به خصوص اقشار فقیر خسارت زیادی وارد آورده و هزینه‌های سرسام آوری بردوش آنها گذاشته است؛ مثلاً در ایتالیا تعداد بی خانمان‌های ثابت از ۵ هزار نفر در ۱۹۸۰ به ۱۰۰ هزار در ۱۹۹۶ رسید. در ایالات متحده، تعداد افراد زیر خط فقر در سال ۲۰۰۴ حدود ۲۳ میلیون نفر برآورد شده است.^۱ به طور کلی هیچ کشور اروپایی و غیر اروپایی هرگز

۱- آخرین آمار فقر اجتماعی در آمریکا بدین شرح است: حدود ۵۰ میلیون نفر فاقد بیمه درمانی هستند. ۳۲ میلیون نفر با جیره غذایی زندگی می‌کنند. ۱۳ میلیون نفر بیکارند. تعداد خانه بدوشان رو به افزایش است، زیرا شمار حراج‌های اجباری خانه‌ها رو به فزونی است. تنها در ماه مارس ۴۵ درصد بر میزان حراج‌ها، نسبت به مارس سال پیش افزوده شده است. در جورج تاون، کسی که فراموش کند شب در اتوموبیل خود را قفل کند، باید بداند که فردا صبح باید چند مهمان ناخوانده را که شب در ماشین او خوابیده‌اند از خواب بیدار کند. مؤسسات با سرعتی دیوانه وار حتی کارگران با سابقه خود را اخراج می‌کنند. در ماه مارس ۶۹۰ هزار نفر بر بیکاران افزوده شد، در ماه فوریه ۸۵۰ هزار نفر و در ماه ژانویه ۵۱۰ هزار نفر بیکار شده بودند. از آغاز بحران مالی در تابستان ۲۰۰۷ تاکنون تقریباً ۶ میلیون نفر بیکار شده‌اند. از یازده سپتامبر ۲۰۰۱ تاکنون ۱۲۰ هزار آمریکائی بدست خود آمریکائی‌ها بقتل رسیده‌اند. این رقم ۲۵ برابر بیشتر از سربازان کشته شده آمریکائی در عراق و افغانستان است. اکثر کارشناسان بر این عقیده‌اند که دلیل افزایش تبهکاری‌ها، بویژه در ماه‌های اخیر وضع تیره و تاریک اقتصاد است. (منبع: هفته نامه اشپیگل شماره ۱۷-۲۰، ۲۰۰۹، ۴)

نتوانسته و نمی‌تواند از این جنبش بگریزد. تأثیرات اجتماعی، اقتصادی و سیاسی پدیده جهانی سازی، باعث شد تا خبرگزاری اینترنت پرس سرویس، جهانی سازی را به عنوان یک پدیده مورد توجه قرار دهد. به اعتقاد «ساویو» مدیرکل سابق اینترنت پرس سرویس، این خبرگزاری، با پوشش دادن مسائل مرتبط با زنان، حقوق بشر و محیط زیست به عنوان «مضامین جهانی»، توانست بین شمال - جنوب ائتلاف جدید بوجود آورد. بر اساس این ائتلاف، بین بازیگران «جامعه مدنی» و بازیگران صحنه قدرت و حکومت‌ها همکاری پویاتر پدید آید (Savio, 1995:88).

فرایند جهانی سازی، یک وظیفه بنیادی دیگری نیز برای خبرگزاری اینترنت پرس سرویس تعریف کرد و آن آموزش و جهت دهی رسانه‌های سنتی در کشورهای در حال توسعه بود. قبل از آن، رسانه‌های مذکور، به خصوص خبرگزاری‌ها مستقیماً به رویدادها می‌پرداختند و نه فرایند رویدادها. همین مساله باعث می‌شد تا اولاً این رسانه‌ها از آن چیزی که در حال روی دادن در جهان بود، درک دقیقی نداشته باشند. دیگر این که، رسانه‌های فوق الذکر، به بخش‌های خیلی شناخته شده از قبیل، مقامات، افراد و سازمان‌های معروف داخلی و خارجی خدمات ارائه دهند و به رسمیت شناساندن عوامل و بازیگران جدیدی که در پویایی تحولات جهانی مشارکت داشتند، توجهی نکنند.

خبرگزاری اینترنت پرس سرویس در برابر این واقعیت جدید، می‌خواست به یک خبرگزاری تبدیل شود که بتواند در بستر جهانی سازی، یک دید کلی از جهان ارائه دهد و خود را تنها به دیدگاه‌های محلی محدود نکند. این سیاست و استراتژی در قالب یک برنامه موسوم به «بهینه سازی تحریریه» تدوین شد، این برنامه برای اینترنت پرس سرویس، رسالت جدیدی را تعریف کرد. بر اساس آن، می‌بایست یک سرویس ساده جهانی به زبان‌های اسپانیولی و انگلیسی ایجاد شود. در این برنامه تاکید شده بود که با ورود به هزاره جدید، «سرعت فرایند جهانی سازی ضمن این که تاثیر روزافزونی بر مردم

می‌گذارد، برای امنیت جهانی بشر تهدید نیز محسوب می‌شود.» و درک این که چه کسی و چه چیزی این فرایند پیچیده را کنترل می‌کند، «مستلزم یک پارادایم تحریریه ای مبتنی بر اصل وابستگی متقابل است.» در حالی که مرزهای ملی طول و تفصیل پیدا کرده اند، سرویس‌های خبری جدید، باید تاثیر و نفوذ نظام بین المللی بر ساکنان محلی را، در معرض دید بگذارند و تنها از این طریق است که آنها می‌توانند جهان خاص خود و میزان تاثیرگذاری خود بر جهان خارج را درک کنند و از این راه، «جامعه مدنی جهانی» پدید می‌آید که در آن، از طریق خبر، «توسعه» در میان ساکنان این جامعه، به طور عادلانه تقسیم می‌شود.

در برنامه مذکور، همچنین هیات تحریریه اینترپرس سرویس برای سال‌های آتی تبیین شده بود، که بر اساس آن، خبرگزاری اینترپرس سرویس می‌بایست یک سرویس جهانی^۱، یک سرویس منطقه ای و سرویس‌های ویژه متعدد بوجود آورد. مخاطبان و استفاده کنندگان اصلی این سرویس‌ها، «جامعه مدنی»، «جامعه بین المللی» و «رسانه‌ها» بوده و هستند. بر اساس برنامه مذکور، خبرگزاری اینترپرس سرویس موظف شده بود تا همه «مقالات» سرویس جهانی را به موضوعات مهم جهانی، یعنی حقوق بشر و دموکراسی، محیط زیست، منابع انسانی و انرژی، جمعیت، بهداشت و آموزش، تغذیه و کشاورزی، وضع مالی بین المللی و جریان‌های تجاری، سیاست بین المللی و راه حل‌های برای پایان مناقشات، فرهنگ، علم و تکنولوژی اختصاص دهد که همه این «موضوعات» می‌بایست به دو زبان پایه انگلیسی و اسپانیولی تهیه و تولید شوند.

البته ناگفته نماند که علاوه بر موضوعات یاد شده، برخی موضوعات نیز، از برخی جهات دارای اهمیت جهانی بوده و هستند و اینترپرس سرویس به همین دلیل، بارها روی آنها تاکید کرده است. مانند مواد مخدر، افزایش یا کاهش جمعیت، خشم مردم، بهداشت،

کار، مهاجرت، پناهندگان، جرم و جنایت، محیط زیست، تغذیه، کشاورزی، انرژی، فرهنگ، جدایی یا الحاق و غیره.

به طور کلی، گزینش‌های خبری اینترنت پرس سرویس و پوشش‌های آن، همیشه نتیجه بخش بوده است. پوشش‌های خبری آن که فرایندهای اقتصادی، اجتماعی و سیاسی را در بر می‌گیرند در توسعه مردم و کشورها و به خصوص جهان در حال توسعه، تاثیر مثبت و سازنده گذاشته و می‌گذارد. خبرگزاری اینترنت پرس سرویس از زمان تاسیس خود، موفق شده تا مضامین جدیدی مانند حقوق بشر، زنان، جوانان، جمعیت بومی، محیط زیست، نژاد پرستی، بیگانه هراسی و غیره را مطرح کند و این موضوعات همان اندازه پوشش خبری داده شده و می‌شوند که مهاجرت، جنسیت، زاد و ولد، پیشگیری از ایدز، حقوق بیماران و غیره مورد پوشش خبری قرار گرفته و می‌گیرند. همه این موضوعات در عمق کشورهای در حال توسعه وجود دارد.

اینترنت پرس سرویس با رویکرد روزنامه نگاری توسعه

شیوه خبری، خبرگزاری اینترنت پرس سرویس، نماد واقعی روزنامه نگاری توسعه است. این خبرگزاری سعی می‌کند تحولات، علت و معلول‌های این تحولات و همین‌طور تاثیرات آنها بر مردم را بیان کند. این امر باعث شده تا روزنامه نگاران آن، از یک منظر جدید، جهان را تماشا کنند. تحریریه خبرگزاری، در یک مطلب «تشریحی - تحلیلی»، یک موضوع را از جنبه‌های مختلف مورد بررسی قرار می‌دهد. به عبارتی در این خبرگزاری، بسیاری اوقات «مقالات با کیفیت» منتشر می‌شود. ویژگی یک «مقاله با کیفیت» در دو بخش فنی و محتوایی قابل ارزیابی است. در بخش فنی، آن باید با سبک هرم وارونه تنظیم شود، به «شش عنصر خبری» (5W & H) پاسخ دهد، از منابع معتبری خبری استفاده نماید و ضمن رعایت اصول نگارش با جمله بندی درست نوشته شود. در بخش محتوایی نیز، جنبه‌های مهم مقاله باید به سوی فرایندهای توسعه همراهی و جهت دهی شود. به بیان روشن‌تر، در بخش محتوایی باید موارد زیر مورد توجه قرار گیرد:

ارائه «پیش زمینه» از موضوع، استفاده از منابع متعدد، بهره گیری از داده‌ها و اطلاعات کمی (مانند ارائه چشم انداز عددی و کمی از یک کشور، جامعه یا منطقه به عبارتی ارائه شاخص‌های اقتصادی، سیاسی و اجتماعی). آن چیزی که یک مقاله «سرویس جهانی» اینترپرس سرویس را از یک مقاله «سرویس محلی» آن متمایز می‌کند، اطلاعات عمومی یا تاریخی درباره یک رویداد و رابطه اش با دیگر رویدادهاست.

یکی دیگر از ویژگی‌های تحریریه خبرگزاری اینترپرس سرویس، این است که فرصت و تریبونی را در اختیار بازیگران جدید در عرصه‌های مختلف، قرار می‌دهد تا افکار و صدایشان را بیان کنند. مقالات و نوشته‌های این بازیگران که معمولاً در دیگر رسانه‌های مهم جایی برای انتشار پیدا نمی‌کنند به سهولت در اینترپرس سرویس منتشر می‌شوند. این بازیگران از طیف‌های مختلف جوامع هستند: روستاییان، جوانان، زنان، غیرنخبه‌ها، سازمان‌های غیر دولتی، روشنفکران، معلولان و غیره. در میان این اقشار، سازمان‌های غیر دولتی به عنوان نمایندگان جامعه مدنی جایگاه ویژه‌ای در نزد اینترپرس سرویس دارند. انعکاس و انتشار اخبار و دیدگاه‌های این گروه‌ها، می‌تواند به مطالب و مقالات اینترپرس سرویس عمق بخشند، چرا که این خبرگزاری نمی‌خواهد مطالب و تولیداتش تنها از یک منبع خبری خاص و مشخص، تغذیه شود. در سال ۱۹۹۹، هنگامی که یک نشست مقدماتی برگزار شد تا اهداف و چشم انداز اینترپرس سرویس در سال ۲۰۰۰ تبیین شود، سندی تحت عنوان «چشم انداز خبرگزاری اینترپرس سرویس در ۲۰۰۰ – تغییر شکل خبرگزاری جهان سوم به خبرگزاری فرایند جهانی سازی» مورد تصویب شرکت کنندگان قرار گرفت که در آن، هدف این خبرگزاری چنین تصریح شد: «کمک به توسعه با ارتقاء ارتباطات آزاد و افزایش جریان حرفه‌ای اخبار در جهت تحکیم همکاری‌های فنی و اقتصادی میان کشورهای در حال توسعه».

همچنین اهداف استراتژیک اینترپرس سرویس، به عنوان «خبرگزاری جدید جهانی» نیز مطرح و تصویب شد، که عمده ترین آنها عبارت بودند از:

- تهیه اخبار جهانی در زمینه تأثیر جهانی سازی بر حقوق بشر و امنیت بشری، با تاکید بر مضامین سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، تنوع قومی، ارتباطات و محیط.
- تحلیل‌ها، تفسیرها و دیگر مقالات این خبرگزاری می‌بایست با تحلیل‌ها و تفسیرهای تهیه شده توسط دیگر افراد در بازار جهانی خبر، تفاوت داشته باشند.
- تجزیه و تحلیل اخبار مربوط به تأثیر جهانی سازی بر توسعه.
- ایجاد یک طرح گفتگو و گفت‌وگو میان رسانه‌ها، جامعه مدنی، تصمیم‌گیران در سطح بین‌المللی، منطقه ای و ملی، در زمینه‌های مختلف سیاسی، اقتصادی و تأثیر آنها بر مردم و کشورهای شمال و جنوب.
- ایجاد تسهیلات حرفه ای، تامین منابع فنی، انتقال تجربه‌ها، و آگاه سازی در جهت توسعه اماکن و وسایل مختلف ارتباطی در مقیاس جهانی و به خصوص در جنوب. (IPS Annual Report, 2002:11)
- در سپتامبر ۲۰۰۴، «ماریو لوبت کین»^۱ مدیر کل جدید خبرگزاری اینترپرس سرویس سه طرح استراتژیک تازه این خبرگزاری برای دهه آینده را چنین خلاصه کرد: «توسعه با محوریت عینیت‌های توسعه ((MDGs، گسترش اتحاد و همکاری با جامعه مدنی جهانی و حضور فعال در جهانی سازی» (IPS Annual Report, 2004:124).
- در ذیل طرح مذکور، اهداف زود بازدهی نیز بیان شده بود: راه اندازی سرویس عربی، افزایش فعالیت خبرگزاری اینترپرس سرویس در ایالات متحده، افزایش پوشش خبری توسعه با محوریت عینیت‌های توسعه، تحکیم و تثبیت شبکه روزنامه نگاری، توسعه سرویس‌های خبرگزاری به خصوص سرویس جامعه مدنی و غیره.

تحلیل محتوای اخبار اینتر پرس سرویس

یکی از مشهورترین محققانی که در زمینه محتوای اخبار اینتر پرس سرویس به تحقیقات دامنه دار پرداخته، «جنیفر روش»^۱ استاد دانشگاه «ایندیانا»ی آمریکا است. او برای یافتن پاسخ این سئوالات «در رویدادها چه نتایجی وجود دارد؟» و «خط مشی جدید تحریریه در قبال فلان رویداد چیست؟» شش مقاله خبرگزاری اینتر پرس سرویس و پنج مقاله خبرگزاری آسوشیتدپرس را در زمینه اجلاس گروه ۷۷ که در آوریل ۲۰۰۰ در کوبا برگزار شد، مورد تحلیل محتوا قرار داد.

نتایج مطالعات «جنیفر روش» نشان می‌داد که، مقالات خبرگزاری اینترپرس سرویس حداقل دو برابر طولانی‌تر از مقالات خبرگزاری آسوشیتدپرس می‌باشند. اینتر پرس سرویس «مضون جهانی سازی» را در یک زمینه (کانتکس) تاریخی تر و پیچیده تر قرار می‌دهد. همچنین این خبرگزاری، یک «بسته خبری»، ارائه می‌دهد که فعالیت‌های بین المللی سازمان‌های غیر دولتی، را شامل می‌شود. مانند تاسیس گروه ۷۷ در ۱۹۶۷، فعالیت‌های مجمع عمومی سازمان ملل در ۱۹۷۰، جنبش غیر متعهدها، تاسیس «کنفرانس سازمان ملل در زمینه تجارت و توسعه»^۲ در ۱۹۶۴ و غیره. در حالی که روزنامه نگاران خبرگزاری آسوشیتدپرس به دلیل محدودیت جا و فضا، تمایل داشته و دارند تا به رویدادهای گذشته که می‌توانند در خدمت توضیح عناصر «چرایی» و «چگونگی» توسعه باشند، نپردازند. «جنیفر روش» می‌گوید مقالات خبرگزاری اینتر پرس سرویس در صدد ارائه مضامین جهانی سازی نه به عنوان مسائل صرفاً جنوب، بلکه به عنوان مسائل تقسیم شده توسط همه کشورهاست. اینتر پرس سرویس، به تولید یک گفتمان می‌پردازد که به این خبرگزاری یک جنبه جایگزین می‌دهد که در سبک و محتوا، کاملاً مرتبط با جهانی

1 . Jennifer Rauch

2 . Conférence des Nations Unies sur le Commerce et le Développement (CNUCED)

سازی است، یعنی با یک مرکز جغرافیای خیلی متوازن، تحلیل بهتر در زمینه فرایندهای توسعه و استفاده بیشتر از منابع انتقادی» (Jennifer Rauch, 2001:115).

در بخش پایانی این مطالعه مذکور آمده است: «اینترپرس سرویس، یک خطای تاریخی نیست بلکه این خبرگزاری، در دوره جهانی سازی سعی می‌کند خود را با پیچیدگی‌های آن تطبیق دهد و در جهانی که چشم انداز کلی، آن تغییر کرده سعی خواهد کرد تا همواره در انعکاس رویدادها، در رأس بازی‌های وابستگی‌های متقابل قرار گیرد.» (Jennifer Rauch, 2001:125)

«سرویس فیچر»، سرویس اصلی خبری اینترپرس سرویس است. این سرویس مطالبی تهیه می‌کند که مکمل خبرگزاری‌های چند ملیتی و مطالبش متفاوت تر از مطالب آنهاست. مطالب این خبرگزاری به عنوان خبرگزاری «جایگزین» از ۱۹۷۰ مورد استفاده قرار گرفته است. مطالب آن به طور خاص، برای بازارهای جدید تعریف شده از سوی این خبرگزاری طراحی شده است. بحث بر سر تهیه یک خبر با کیفیت، حرفه‌ای و به موقع است. این خبرگزاری تلاش می‌کند خود را از شیوه‌گزینش و چینش مطالب توسط خبرگزاری چند ملیتی، دور کند. به عبارتی، اینترپرس سرویس تنها به برجسته سازی مطالب خود اکتفا نمی‌کند، بلکه از لحظه جمع‌آوری تا چینش و انتشار مطالب، یک نگرش متفاوت از مسائل و رویدادهای جهانی و به خصوص از مسائل کشورهای در حال توسعه، نظام سازمان ملل و جامعه مدنی منعکس می‌کند. بخش مهمی از تولیداتش، آگاهی بخشی به افکار عمومی جنوب و شمال است که شامل مطالب مرتبط با جهانی سازی و پیامدهای آن برای انسان‌ها و جوامع و محیط آنهاست (TUPPER, 1979:100).

از ۱۹۸۶، «مدرسه ارتباطات واشنگتن»^۱ به طور منظم مطالب خبرگزاری اینترپرس سرویس را تحلیل محتوا می‌کند و هدف آن، مشخص کردن دیدگاه‌های مختلف اخبار خبرگزاری‌های بزرگ بین‌المللی است. تحلیل محتوای سال ۲۰۰۰ این مدرسه، نشان می‌دهد که خبرگزاری اینترپرس سرویس، ۶۳ درصد مطالب مهم خود را به کشورهای

در حال توسعه اختصاص داده و ۶۸ درصد منابع و بازیگران خبری آن از این کشورها بوده اند و ۲۰ درصد منابع خبری را نیز زنان تشکیل می‌دهند که تعداد زیادی از آنها در سازمان‌های غیر دولتی به فعالیت مشغول بوده اند، که بسیاری از این زنان قبلاً درباره سازمان‌های غیر دولتی هیچ اطلاعی نداشته اند. دربخشی از این مطالعه آمده است که خبرگزاری اینترپرس سرویس «اخبار را با یک چشم انداز متفاوت منتشر می‌کند.» (Anthony GIFFARD, 2002:55)

در یک مطالعه دیگر که در ۱۹۹۵ توسط «آنتونی جیفارد»^۱ محقق آمریکایی انجام شد، تعداد دوهزار خبر منتشره از سوی اینتر پرس سرویس و خبرگزاری‌های آسوشیتدپرس و رویترز به صورت تصادفی انتخاب و مورد تحلیل محتوا قرار گرفتند. جامعه آماری اینتر پرس سرویس، خبرهای منتشره در هفته آخر ماه‌های دسامبر ۱۹۹۴ و هفته آغازین ژانویه ۱۹۹۵ بود. به عبارتی، مجموع مطالب انتخاب شده از اینترپرس سرویس ۱۱۲۱ مطلب بود، درحالی که جامعه آماری خبرگزاری‌های آسوشیتدپرس و رویترز را، در همان دوره، ۷۸۱ مطلب تشکیل می‌داد که این مطالب توسط خبرنگاران و دفاتر آنها در خارج از ایالات متحده تهیه شده بودند. مطالعه مذکور، نشان می‌داد که بر اساس مکان ارسال خبر، اخبار انگلیسی زبان خبرگزاری اینتر پرس سرویس، بین مناطق مختلف اروپای غربی، آفریقا، آمریکای لاتین، آسیا و اقیانوسیه متوازن تولید و توزیع شده است. در حالی که این امر، برای دو خبرگزاری آسوشیتدپرس و رویترز «متفاوت تر» بوده است. در این نمونه، تاکید روی اروپای غربی با ۲۵/۴ درصد و آسیا / پاسیفیک و آمریکای لاتین بوده است. اروپای شرقی به طور متناسب دو بار بیشتر در اخبار آسوشیتدپرس و رویترز ارائه شده است و دلیل اصلی پوشش خبری آن نیز وجود جنگ بالکان بوده است. دو خبرگزاری آنگلو ساکسون نسبت به اینتر پرس سرویس «بیشترین

توجه» را به کشمکش‌های خاورمیانه و کمترین توجه را به آفریقا داشته‌اند (GIFFARD, 1995:105).

بدین ترتیب، ۶۳/۶ درصد مکان‌های خبری خبرگزاری اینتر پرس سرویس، کشورهای در حال توسعه بوده است. در حالی که این موضوع برای خبرگزاری آسوشیتدپرس ۳۵/۲ درصد و رویترز ۴۵/۴ درصد بوده است (GIFFARD, 1995:105).

«جیفارد» تاکید می‌کند که، از میان مجموعه خبرهای منتشره در کشورهای در حال توسعه توسط سرویس انگلیسی زبان اینتر پرس سرویس، ۶۱/۹ درصد آنها به کشورهای در حال توسعه اختصاص داشته است. این مورد برای دو خبرگزاری دیگر، تقریباً کمتر از ۴۵ درصد بوده است. کشورهای آفریقایی با ۲۳/۶ درصد نسبت به سایر مناطق بیشترین جایگاه را در سرویس انگلیسی اینتر پرس سرویس داشته‌اند؛ کشورهای آسیایی با ۱۹/۲ درصد در رتبه بعدی قرار گرفته‌اند. در حالی که کشورهای آفریقایی در خبرگزاری‌های آسوشیتدپرس و رویترز ۷/۹ درصد و کشورهای آسیایی ۱۴/۹ درصد جایگاه داشته‌اند. (پنج کشور آسیایی که توسط اینتر پرس سرویس بیشتر ذکر شده‌اند عبارتند از: چین، ژاپن، هند، مالزی و اندونزی. در میان کشورهای آفریقایی نیز پنج کشور زیر بیشتر ذکر شده‌اند: الجزایر، رواندا، آفریقای جنوبی، مصر و در یک مورد نسبتاً غیر قابل توضیح کشور «گینه». این مطالعه نشان می‌دهد که از میان اشخاص ذکر شده به عنوان منابع خبری در اخبار اینتر پرس سرویس، (سران حکومت‌ها چندین بار ذکر شده‌اند) ۵۵ درصد آنها نمایندگان «جامعه مدنی» بوده‌اند. به عبارتی، بیش از ۳۰ درصد افراد عادی، ۱۱ درصد نمایندگان سازمان‌های غیر دولتی، ۷ درصد تجار و بازرگان، ۶ درصد کارگزاران سازمان ملل منابع خبری اینتر پرس سرویس را تشکیل می‌دهد (GIFFARD, 1995:109).

تأکید روی حقوق بشر

یکی دیگر از زمینه‌های مورد مطالعه گروه «آنتونی جیفارد» پوشش خبری اینترپرس سرویس در باره حقوق بشر بوده که بین ژانویه و ژوئن ۱۹۹۹ انجام گرفته است. این مطالعه نشان می‌دهد که ۵۰ درصد فیچرهای منتشره طی همان دوره، به حقوق مدنی و سیاسی و ۳۰/۸ درصد به حقوق اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، اختصاص داشته است. نتایج مطالعه نشان می‌دهد که میزان حجم مطالب مربوط به حقوق افراد به طور اخص بدین صورت بوده است: اقلیت‌های رادیکال و قومی ۲۱/۱ درصد، زنان ۱۱/۵ درصد، گروه کارگری ۱۰/۲ درصد، حقوق کودکان ۹ درصد (GIFFARD, 1999:204).

صفحات سایت اینترنتی خبرگزاری اینترپرس سرویس، نشان می‌دهد که میزان مراجعه کنندگان به بخش حقوق بشر و دموکراسی ۱۱۲۵۸ مرتبه بوده است. چیزی که گروه «جیفارد» تأکید می‌کند این است که «هدف اینترپرس سرویس تأکید روی پوشش خبری این مضامین بوده که موفق هم شده است.» (GIFFARD, 1999:205) این آمار گزینش‌های استراتژیک خبرگزاری اینترپرس سرویس و وضعیت آن را در فضای عمومی بین المللی اطلاعات به عنوان یک خبرگزاری مکمل خبرگزاری‌های چند ملیتی و به عنوان تهیه کننده اخبار و اطلاعات برای خبرگزاری‌های نظام ملل متحد و همچنین به عنوان بازیگر و گیرنده واقعی جامعه مدنی تأیید می‌کند. جنبه دیگر این نتایج، آن است که خبر اینترپرس سرویس، گزینش تحریریه‌ای را بازتاب می‌کند که بیانگر چینش‌های جدید خبری است.

یکی دیگر از مطالعات عمیقی که در زمینه میزان استقلال تحریریه این خبرگزاری انجام گرفته، تحلیل محتوایی است که در ۲۰۰۲ انجام گرفته که باز توسط همان گروه «آنتونی جیفارد» انجام گرفته است. (یک مطالعه مشابه توسط «آنتونی جیفارد» در ۱۹۸۶ در قالب تحلیل محتوای مطالب خبرگزاری اینترپرس سرویس انجام گرفته) این مطالعه که «جهان اینترپرس سرویس، ۲۰۰۲؛ پوشش خبری حملات ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ و جنگ و

تروریسم»^۱ نام دارد، نشان می‌دهد که وضعیت خبرگزاری اینترپرس سرویس در زمینه پوشش خبری حمله به مرکز تجارت جهانی در نیویورک و پنتاگون در واشنگتن، در رقابت‌های روزافزون بزرگترین خبرگزاری‌ها، طبیعی نبوده است، اما در زمینه پوشش رویدادها در جهت کمک به مخاطبان برای درک آنچه که در حال رخ دادن بوده، طبیعی بوده است. به عبارتی، این خبرگزاری مانند دیگر خبرگزاری‌ها تنها اقدام به انتشار گزارش‌های متوالی از رویدادها نکرده است.

مضامین و موضوعات کلی مانند: توسعه، حقوق بشر، دموکراسی، محیط، بهداشت، آموزش و فرهنگ که توسط اینترپرس سرویس مورد پوشش قرار گرفته، حداقل بیشتر از مسایل مربوط به حملات ۱۱ سپتامبر و جنگ تروریسم و آن چه که به دنبال آن در گزارش‌ها می‌آمد، بوده است. بدین ترتیب، نحوه پوشش خبری این خبرگزاری با دیگر خبرگزاری‌های بزرگ بین‌المللی و ملی متفاوت بوده است. در واقع، مسائلی که به جنگ علیه تروریسم و اثرات آن مرتبط بوده، در پوشش خبری اینترپرس سرویس کامل شده‌اند و این خبرگزاری بیشتر مضامین و موضوعات کلی فوق‌الذکر را پوشش داده است. در این خبرگزاری روی تحلیل و تفسیرها تاکید شده است و نه روی خبرهای فوری و داغ^۲ (Giffard, 2002:96).

تحلیل محتوای مطالب اینترپرس سرویس که در یک دوره شش ماهه، با محاسبه ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۲ انجام گرفته، تأکید می‌کند که پوشش خبری آن بازتاب احساسات بخش زیادی از ملت‌های گوناگون و هنجارهای مختلف سیاسی، اقتصادی، مذهبی و فرهنگی می‌باشد و در آن چیزهای زیادی دیده می‌شود که در دوره «برخورد تمدن‌ها» مورد توجه قرار نگرفته است و این خبرگزاری برخلاف دیگر رسانه‌های غربی، که سعی می‌کردند آن حادثه را به اسلام و مسلمانان ربط دهند، نشان می‌داد که تروریسم یکی از شیوه‌های بوده که می‌خواسته نظریه برخورد تمدن‌ها را تعریف کند (Giffard, 2002: 98).

1 . The World of Inter Press Service, 2002 : Coverage of the 11 september 2001 attacks and the War on Terrorism

2 . breaking news

این مطالعه نشان می‌دهد که مقالات خبرگزاری اینترپرس سرویس توسط روزنامه نگاران بومی‌کشورها نوشته شده و آنها رویدادها را نسبتاً کامل تر پوشش داده‌اند. همچنین آنها با استفاده از جایگاه خبرگزاری، توانسته‌اند برخلاف دیگر خبرگزاری‌های ملی کشورهای در حال توسعه، از سانسور پرهیزند و به عنوان یک سرویس مستقل اخبار بین‌المللی فعالیت کنند. اکثر مقالات و مطالب از آسیا و آمریکای شمالی دریافت شده‌اند و مطالب دریافتی از اروپا و آمریکای لاتین برابر بوده‌اند.

یافته‌های مطالعه «جیفارد» همچنین نشان می‌دهد که بازیگران و عوامل دخیل در پوشش خبری اینترپرس سرویس، بیشتر از آسیا، آمریکای شمالی، اروپا و از سازمان ملل بوده و در این میان «کارگزاران حکومتی، رهبران کشورها، نخست وزیران و اعضای کابینه‌ها، بیشترین حضور را در این خبرگزاری داشته‌اند. در این خبرگزاری «ماهیت رویداد» و «مکان وقوع رویداد»، جایگاه بالایی داشته است. «جیفارد» در ادامه تحقیق خود تاکید می‌کند که «یک رسانه خبری برای دریافت روزانه اخبار نمی‌تواند تنها روی اینتر پرس سرویس حساب کند، اما، اگر یک رسانه، بخواهد یک تحلیل و تفسیر تاثیر گذار از رویدادی خاص در یک منطقه در حال توسعه، پیدا کند، این خبرگزاری مفیدترین گزینه برای آن می‌باشد» (Giffard, 2002: 98).

اینتر پرس سرویس و مشتریان

حرفه‌ای‌های رسانه‌ای، همانند فعالان سازمان‌های غیر دولتی در شناخت تفاوت اخبار اینتر پرس سرویس از اخبار دیگر خبرگزاری‌های چند ملیتی، مشکلی ندارند. دولت نروژ، یکی از حامیان این خبرگزاری، در ۱۹۹۷ درباره میزان کیفیت و مفید بودن اخبار اینتر پرس سرویس در میان استفاده‌کنندگان فعال و بالقوه مطالعاتی انجام داده است. در این مطالعه تعداد ۲۶ سردبیر، ناشر و نمایندگان سازمان‌های رسانه‌ای و سازمان‌های غیردولتی در آفریقا و آسیا، به صورت تلفنی یا اینترنتی مورد پرسش قرار گرفتند، که یکی

از این افراد توسط خود خبرگزاری اینترپرس سرویس و بقیه توسط «کمیته ارزیابی»، انتخاب شدند. نتایج بدست آمده از این مطالعات نشان می‌دهد که در چهار دهه گذشته، اینترپرس سرویس، جایگاه بسیار وسیعی در میان مشترکان رسانه‌ای، به خصوص خبرگزاری سازمان ملل متحد و سازمان ارتباطات راه دور و سازمان‌های غیر دولتی، داشته است (Review of Norwegian, 1997:200).

این خبرگزاری بحران‌های فراوان مالی و سیاسی را در سطح بین‌المللی گذرانیده است، این بحران‌ها بسیار کشنده بوده‌اند و خبرگزاری را تا آستانه ورشکستگی کشانده‌اند. با این حال در این دوره کوتاه، این خبرگزاری جایگاه خود را به عنوان یک «خبرگزاری» تثبیت و تحکیم کرده و تلاش‌هایش سریع‌تر از دیگر خبرگزاری‌ها به بار نشست است. قبل از ۱۹۹۶، «روبرتو ساویو» در مقدمه «یادداشت‌هایی برای اینترپرس سرویس در سال ۲۰۰۰» تأکید کرد که خبرگزاری به سرعت به عنوان یک خبرگزاری جدید بین‌المللی خود را توسعه خواهد داد: «این خبرگزاری تنها در سه دهه خود را تکمیل کرد، چیزی که دیگر خبرگزاری‌های جدید پس از گذشت بیش از یک قرن به آن رسیدند.» (Roberto SAVIO, 1996: 21) در این جا بدون نام بردن از خبرگزاری‌های سنتی مانند خبرگزاری فرانسه، رویترز و خبرگزاری آسوشیتدپرس، که فعالیتشان را در سال‌های ۱۸۳۲، ۱۸۵۱، و ۱۸۴۸ آغاز کردند، به آنها اشاره می‌کند.

دیگر فعالیت‌های اینترپرس سرویس

خبرگزاری اینترپرس سرویس، همچنین برنامه‌های از قبیل کمک فنی، حرفه‌ای و ارتباطات راه دور به رسانه‌های کشورهای در حال توسعه اجرا کرده و سمینارهای آموزشی برای روزنامه نگاران، به خصوص در آفریقا و آسیا برگزار نموده است و گزارش تخصصی سالانه آن نشان می‌دهد که این خبرگزار در زمینه تهیه و انتشار اخبار با دیگر شبکه‌های خبری (مانند خبرگزاری «پول»^۱ متعلق به جنبش غیر متعهدها،

خبرگزاری‌های «تانیوگ»^۱، «پانا»^۲، «ازین»^۳ همکاری داشته و دارد؛ همچنین از طریق شبکه ماهواره‌ای خود، توانسته ارتباطات جهانی برقرار کند. اینترپرس سرویس، یک سرویس رادیوی خبری با نام «صبا نیوز»^۴ برای آفریقای جنوبی و سایت اینترنتی برای همکاران رسانه‌ای و جامعه مدنی ایجاد کرده است. اینترپرس سرویس، همچنین جایگاه خود را «بی سر و صدا» در کشورهای شمال مانند فنلاند، نروژ، هلند، سوئد، آلمان و غیره تحکیم بخشیده است و این امر با انتشار مطالب و مقالات در زمینه مسائل حساس توسعه، به زبان آنها اتفاق افتاده است. همچنین با انتشار خبرنامه‌هایی مانند «ترا ویوا»^۵ روی اینترنت و به زبان انگلیسی در اتحادیه اروپا در بروکسل و مجمع عمومی سازمان ملل در نیویورک و به زبان اسپانیولی در «مونته ویدئو»^۶ خواسته‌هایش را به اطلاع عموم می‌رساند. این خبرگزاری، روزنامه‌های روزانه «ترا ویوا» را در تمام کنفرانس‌ها و اجلاس‌های بزرگ بین‌المللی منتشر کرده و می‌کند. این اجلاس‌ها از ۱۹۹۲ در حال برگزاری است و در ژانویه ۲۰۰۵ به مناسبت «فوروم اجتماعی جهانی» از «پورتو آلگره»^۷ تا برزیل پیش‌بینی شده بودند.

اینترنت و اینترپرس سرویس: انسان‌محور و مطالعات فرهنگی

خبرگزاری اینترپرس سرویس از ۱۹۹۴ مطالب خود را روی اینترنت منتشر می‌کند و یک سایت اینترنتی توسط جامعه ارتباطات راه دور نروژ موسوم به «تله نور»^۸ ایجاد کرده است. سرور اصلی، تحت عنوان «گلوبال گیت وی»^۹ در ۱۹۹۶ تاسیس شد و مقر آن

- 1 . Tanjug
- 2 . PANA
- 3 . ASIN
- 4 . SABANEWS
- 5 . Terra Viva
- 6 . Montevideo
- 7 . Porto Alegre
- 8 . Télénor, télécommunications de Norvège
- 9 . Global Gateway

در رُم قرار دارد و نمونه اسپانیولی آن در «مونه ویدئو» از ۱۹۹۷ تاسیس شده است. خبرگزاری اینترپرس سرویس به کمک چند سرور، حضورش را روی اینترنت به خصوص با آدرس «وان ورلد آن لاین»^۱ گسترش داده است. هر یک از آرشیوهای اصلی خبرگزاری می‌تواند با کلید واژه‌ها، اطلاعات مورد نظر کاربران را از ۱۹۹۴ ارائه دهد؛ بینندگان می‌توانند عناوین و سطرهای نخست مطالب و اسناد را بخوانند و تنها مشترکان حق دسترسی به تمام متن را دارند. بخشی از مطالب برای کاربرانی که از سرعت بالا برخوردار نیستند، قابل مشاهده است. روزانه بیش از هفت هزار بیننده، سایت خبرگزاری را می‌بینند و اکثر این بینندگان از ایالات متحده امریکا هستند. علاوه بر این، خبرگزاری اینتر پرس سرویس مجموعه اخبار را برای بیش از پنج هزار مشترک ارسال می‌کند که اکثر آنها سازمان‌های غیر دولتی، مسئولان سازمان ملل، اتحادیه اروپا، رسانه‌ها، مؤسسات آموزشی، (و پرسنل آنها)، کتابخانه‌ها، اتاق‌های بازرگانی و وزارتخانه‌ها هستند (IPS Annual Report, 2003: 20). روشن است که انتشار اخبار از طریق اینترنت، به طور قابل ملاحظه‌ای در خبرگزاری اینتر پرس سرویس گسترش یافته است. به این معنا که، «وان ورلد»^۲ «انستیتو پانوس»^۳ و «اینترپرس سرویس» در ساختار «اینتر ورلد رادیو»^۴ سهیم هستند. «اینتر ورلد رادیو» برای ایستگاه‌های رادیویی دست‌نوشته‌های خبری ارسال می‌کند که مستقیماً از میکروفن پخش می‌شود. در ایالات متحده امریکا، «جی.آی.ان» (شبکه جهانی خبر)^۵ کانال اصلی پخش خبر است که روزانه ۷۰ خبر به زبان انگلیسی، اسپانیولی برای بیش از ۳۰۰ مشتری ارسال می‌کند که از این میان دوسوم آنها روزنامه‌های افریقایی – امریکایی هستند (تعداد زیادی از خوانندگان این روزنامه‌ها دسترسی به اینترنت ندارند). چند خبرگزاری ملی مانند «اوپکنا»^۶ «کنا»^۷ «وام»^۱ برای جلب مخاطبان

-
- 1 . One World Online
 - 2 . One World
 - 3 . l'Institut Panos
 - 4 . InterWorld Radio
 - 5 . GIN (Réseau global d'information)
 - 6 . OPECNA
 - 7 . QNA

بیشتر، از شبکه‌های خبرگزاری اینتر پرس سرویس تغذیه می‌کنند. اینترنت، ارتباطات داخلی میان خبرنگاران و دفاتر خبرگزاری اینتر پرس سرویس را تسهیل کرده است. این ویژگی‌ها، روی دیگر سکه نیز دارند. اینترنت جذبه سرویس‌های انتقال خبر را که گاهی اوقات یک سوم اخبار دریافتی از اینتر پرس سرویس را بوجود می‌آوردند، کاهش داده است. تقاضای سرویس‌های فنی معمولاً به قهقرا رفته است. از زمان پیشرفت فنی، آشفستگی در ارتباطات راه دور پدید آمده و قیمت ارتباطات راه دور متوقف شده است. همه مشترکان یک باند اینترنتی یا تجهیزات انفورماتیک کافی در اختیار ندارند، خبرگزاری اینتر پرس سرویس، باید قیمت جریان‌های تله ماتیک ویژه و ارتباط ماهواره ای و بیش از همه سایت‌های اینترنت را تحمل کند.

در دنیای سایبر، اینتر پرس سرویس، سایت خود^۲ را احیا کرده و دیگر سایت‌های مربوط را گسترش داده که برخی از آنها عبارتند از:

سایت سرویس روزنامه نگاری جهانی به زبان انگلیسی^۳

سرویس اسپانیولی زبان^۴

یک برنامه در زمینه اثرات آزادسازی اقتصادی و جهانی سازی در زندگی مردم به خصوص در شش کشور آسیایی شامل «بیرمانی»، کامبوج، لائوس، تایلند، ویتنام، چین^۵.
یک برنامه در زمینه جوانان ژاپنی که در زمینه استفاده از توانایی‌ها و استعدادهاى بچه‌ها می‌نویسند.^۶

یک برنامه مربوط به روزنامه نگاری ژاپنی مرتبط با مسائل توسعه در آسیا.^۷

1 . WAM

2 . www.ips.org

3 . www.ipsnews.net

4 . www.ipsenespanol.net

5 . www.ipsnews.net/mekong

6 . www.ipsnews.net/alert

7 . www.ipsnihongo.org

یکی از تجربیات موفق ائتلاف اینترنتی اینترپرس سرویس با سایر مراکز رسانه، ائتلاف این خبرگزاری با ماهنامه لوموند دیپلماتیک بوده است. این دو رسانه بین‌المللی ابتکارات گوناگونی در زمینه ارتباطات در فرصت‌های «فوروم اجتماعی جهانی» ("Forum Social Mondial "FSM") انجام داده‌اند.

در اوت ۲۰۰۱ این خبرگزاری و لوموند دیپلماتیک یک سایت اینترنتی^۱ برای فعالان جامعه مدنی تاسیس کردند تا در زمینه جهانی سازی و توسعه مطالب موضوعی ارائه دهند. این سایت بیش از پنج هزار مقاله و تفسیر مرتبط با مضامین توسعه و ارتباطات، ارائه کرده است که این مطالب توسط همکاران مختلف این دو رسانه در جهان تهیه شده است. در ژانویه ۲۰۰۲ تعداد ۶۰۰ هزار بار از آن بازدید کرده‌اند و در هنگام فوروم، سایت به طور متوسط ۶۰ هزار بیننده در روز داشته است. این سایت بزرگترین مشاهده‌کنندگان خبرگزاری اینترپرس سرویس را تشکیل می‌دهد.

خبرگزاری اینترپرس سرویس، در برابر نفوذ فزاینده خبرگزاری‌های چند ملیتی موضع می‌گیرد، در ژوئیه ۲۰۰۰، «پتر جاب»^۲ مدیرکل وقت خبرگزاری رویترز در یکی از نشست‌های تخصصی یونسکو اعلام کرد: «استراتژی ما برای رویترز ایجاد یک جامعه صد در صد اینترنتی پرشتاب است. ما در اینترنت یک جریان سریع و عمیق را می‌بینیم که همه مسائل روز ما را پوشش می‌دهد [...] در حالی که تا این جا مشتریان ما به صدها هزار رسیده است، اکنون ما قادر خواهیم بود که به مشتریان زیادی و حتی به صدها میلیون نفر سرویس بدهیم» (UNESCO, Rapport final, 2001:53). او یک سال پیش از آن نیز در یونسکو متذکر شده بود که «استراتژی رویترز شتاب بخشیدن به تکنولوژی‌های اینترنتی و گشودن بازار جدید اطلاعات و سازمان دادن روابط متقابل رویترز با یک الگوی مبتنی بر اینترنت است.» (UNESCO, 2001: 53).

1 . www.portoalegre2002.net

2 . Peter Job

یک مطالعه انجام شده در این باره نشان می‌دهد که ۸۰۰ میلیون دلار در طول چهار سال هزینه شده است تا فعالیت‌های این خبرگزاری در اینترنت رونق بگیرد (UNESCO, 2001: 54). بنابراین، جهان اینترنت بی‌نهایت در زمینه بازار خبر، رقابتی است و رقبا بین المللی و ملی فراوانی دارد. اینجاست که ارزشگذاری و کیفیت محتوایی و شرایط انعطاف‌پذیری فنی و قابلیت پاسخ‌گویی به مشتریان اهمیت زیادی پیدا می‌کند. امروزه خبرگزاری‌ها به لحاظ استراتژیک، در دوره دیجیتالی، چند رسانه‌ای و بسیار رقابتی هستند. حتی اگر رقابت در حوزه دیگر صورت بگیرد، برای اینترپرس سرویس رقابت در زمینه رویدادهای «داغ» سخت نخواهد بود. اگر چه رقابت در اینترنت اجتناب‌ناپذیر است، ولی فعالیت‌هایی که این خبرگزاری بین المللی (اینترپرس سرویس) خارج از هنجار انجام می‌دهد زیر سؤال بردن رقابت خبری است. و نه تنها به عنوان یک خبرگزاری جایگزین در نظام چندملیتی خبری محسوب می‌شود، بلکه به عنوان محرک ارتباطی رسانه‌های در حال توسعه، سازمان‌های غیردولتی و دیگر گروه‌ها و جامعه‌های مدنی به شمار می‌آید که در جهان خود را گسترش می‌دهند.

نتیجه‌گیری

چنان‌که گفته شد هدف اصلی، از تأسیس خبرگزاری اینترپرس سرویس، مقابله با سلطه خبری خبرگزاری‌های بزرگ غربی بود. نتایج مطالعات ما نشان می‌دهد که این خبرگزاری توانسته به عنوان یکی از بهترین خبرگزاری‌های منطقه‌ای، با فعالیت مطلوب در عرصه خبررسانی خبرگزاری‌های بزرگ بین‌المللی را شگفت‌زده کند. به عبارتی امروز این خبرگزاری به عنوان یک جایگزین خبری در نظام‌های چندملیتی موجود مطرح است. که می‌کوشد در راستای تکمیل اهداف نظم نوین بین‌المللی نقش تأثیرگذاری داشته باشد. به بیان دیگر، خبرگزاری اینترپرس سرویس، یک «مکانیسم» افقی خبری ایجاد کرده که

در آن گروه‌ها و شبکه‌های مختلف خبری قادر هستند که در تبادل جهانی خبر و آگاهی بخشی متقابل، مشارکت داشته باشند. بنابراین، اگر اتویپای سال‌های ۱۹۷۰ به دلیل فقدان وسایل فنی و مالی امکان ظهور پیدا نکرد، امروز به لطف «ایترنت» این اتویپا، محقق شده و یک نظام سیاسی حساس، کثرت‌گرا و متنوع، در دنیا پدید آمده است. این چالشی است که خبرگزاری اینترنت پرس سرویس در سال‌های آینده با آن روبرو خواهد شد.

همچنین نتایج نشان می‌دهد، که با همه فعالیت‌ها و تلاش‌های خبرگزاری اینترنت پرس سرویس، هنوز نمی‌توان مدعی ضعیف و کم رنگ شدن سلطه خبری خبرگزاری‌های بزرگ غربی به خصوص در زمینه پوشش خبری در کشورهای جهان سوم شد. بنابراین، کشورهای جهان سوم، برای رسیدن به استقلال کامل خبری، به خصوص در شرایط کنونی جهانی، نیاز به خبرگزاری‌های منطقه‌ای فعال دیگری دارند. اگر چه خبرگزاری‌های متعددی در مناطق مختلف جهان سوم تأسیس شده‌اند، اما بسیاری از آنها نتوانسته‌اند، همانند «اینترن پرس سرویس» به عنوان صدای جدید، یعنی صدای جنوب در شمال تبدیل شوند و آراء و افکار کشورهای در حال توسعه را به گوش تصمیم‌گیران و تصمیم‌سازان مهم بین‌المللی برسانند و در سیاست‌های سازمان ملل تأثیر بگذارند. مثلاً خبرگزاری بین‌المللی اسلامی که به عنوان یک خبرگزاری منطقه‌ای قرار بود اخبار کشورهای اسلامی را پوشش دهد، به علت فعالیت کم رنگ خود نه تنها در سطح بین‌المللی ناشناخته مانده، حتی در رسانه‌های بسیاری از کشورهای اسلامی دور و نزدیک نیز از آن به عنوان یک منبع خبری ذکر نمی‌شود، حتی اگر کنفرانس کشورهای اسلامی هم برگزار شود.

بنابراین خبرگزاری «اینترن پرس سرویس» می‌تواند از جهان مختلف، برای دیگر خبرگزاری منطقه‌ای تأسیس شده و یا خبرگزاری‌های منطقه‌ای که در آینده تأسیس خواهند شد، الگوی خوب و مناسبی باشد.

منابع:

- اسدی عباس؛ علی آبادی گیتی. (۱۳۸۱)، *شناسنامه خبرگزاری‌ها*، تهران، انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.

- مک براید، شن. (۱۳۶۹)، *یک جهان چندین صدا*، ترجمه ایرج پاد، تهران، انتشارات سروش، چاپ اول.

- معتمدنژاد کاظم؛ رویا معتمدنژاد. (۱۳۸۶)، *حقوق ارتباط جمعی*، تهران، دفتر مطالعات و توسعه رسانه‌ها، چاپ اول.

- BOURGES Hervé et Jules Gritti, **Le Village planétaire, l'enjeu de la communication mondiale**, *Les Nouvelles Editions Africaines*, Dakar, 1986.

- GIFFARD Anthony, «Inter Press Service: News from the Third World», **Journal of Communication**, Aut. 1984.

- GIFFARD Anthony, "**The World of the Inter Press Service, 1995**", School of Communication de l'Université de Washington, Seattle 1995.

- GIFFARD Anthony, "**The World of the Inter Press Service, 1995**", School of Communication de l'Université de Washington, Seattle 1999.

- GIFFARD Anthony, «**The World of Inter Press Service, 2002: Coverage of the 11 september 2001 attacks and the War on Terrorism.**», School of Communication de l'Université de Washington, Seattle, 2002.

- HARRIS Phil, **Le Monde des agences de presse**, UNESCO / Commission internationale d'études sur les problèmes de la communication (Document n° 11), Paris, 1978.
- IPS Annual Report 2001, Document IPS, mai 2002.
- IPS Annual Report 2003, Document IPS, Rome, Sept. 2004.
- MATTELART Tristan, **Le Cheval de Troie audiovisuel. Le rideau de fer à l'épreuve des radios et télévisions sans frontières**, PUG, Grenoble, 1995.
- RAUCH Jennifer, «**Rooted in Nations, Blossoming in Globalization? A fresh look at the discourse of an alternative news agency in the age of interdependence**», AEJMCC convention paper, Washington D.C., août 2001.
- **Review of Norwegian Assistance to IPS**, Royal Ministry of Foreign Affairs, août 1997.
- SAVIO Roberto, "**IPS 2000 Plan**", Document IPS, Rome, 1995.
- SAVIO Roberto, "**The Notes for an Year 2000 Plan**", Document IPS, Rome, 1996.
- SCHILLER Herbert, **Communication and Cultural Domination**, International Arts and Sciences Presse Inc., New York, 1976.
- TUPPER Patricio, **Information internationale et globalisation de l'information**. Inter Press Service, une agence alternative, Habilitation à diriger de recherches (HDR), Université de Paris VIII, Paris, déc. 2003
- TUPPER Patricio, «**Pour une information internationale alternative**», Annuaire du Tiers Monde, Paris, 1979.
- UNESCO, Rapport final. sur les agences de presse à l'ère d'Internet, Amman, 2001.

- VARIS Tapio et Kaarle Nordenstreng, «**La télévision circule-t-elle à sens unique?** Revue et analyse de la circulation des programmes de télévision dans le monde», *Etudes et documents d'information*, n° 100, 1974.

